תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · בעל המאור

המאור הגדול על גיטין

רבנו זרחיה הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

המאור הגדול על גיטין

רבנו זרחיה הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/המאור-הגדול-על-גיטין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ג: 4
דף ד: 6
דף ז: 6
דף ז: 9
דף יד: 11
דף טו: 11
דף יט: 11
דף כד: 12
דף כד: 12
דף כה: 13
דף כז: 14
דף כט: 14
דף ל: 14
דף לב: 15
דף לה: 16
דף לז: 16
דף מ: 17
דף מא: 18
דף מד: 20
דף מה: 20
דף מו: 21
דף נ: 22

דף ג:

אמר רב פפא זאת אומרת עידי הגט אין חותמין זה בלא זה מ"ט אמר רב אשי גזירה משום כולכם. ראיתי לבעלי הפירושים שפירשוה כענין אין חותמין זה שלא בפני זה כלומר אותו ישראל לא חתם אלא בפני הכותי ואי לאו דכותי סבר הוא לא הוה מחתים ליה מקמיה וה"ר אברהם ז"ל מקהי בה קהיאתא ורמי עלה ההיא דגרסי' באידך פירקין אמר לעשרה כתבו גט לאשתי וכו' ובמסקנא איכא בינייהו דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד י' ימים וקשיא ליה הלכתא אהלכתא ומשני נהי נמי דבעינן שיחתום כל א' במעמד חבירו כדגרסי' בפרק התקבל כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולן אבל יכולין הם לחתום תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד י' ימים ובלבד שיחתום כל א' במעמד חבירו ואנן לא איתברר לן הדין סברא מדאמרי' אין חותמין זה בלא זה ולא אמרי' אין חותמין זה שלא בפני זה והכי נקיטינן פירושה אין חותמין זה בלא זה כלומר שני עידי הגט המזומנים לעדות אם נשמט א' מהם והלך לו למקום רחוק אין חבירו חותם בלעדיו ער שיבא הוא או אחר במקומו שיהא מזומן לחתום עמו וכיון שיהא אחר מזומן עמו חותם בין בפניו ובין שלא בפניו ראשון ראשון ואחרון אחרון ואין זה מניח ריוח לזה הלכך כיון שאנו רואין ישראל זה חתום בגט אין חוששין שמא ישראל אחר דקשיש מיניה נזדמן עמו לעדות ונשמט והלך לו ובא זה הנשאר לחתום והניח לו ריוח ואח"כ בא זה הכותי וחתם במקומו של הנשמט אין חוששין לכך לפי שאין עושין כן ולמי שלא נזדמן עמו לעדות א"צ הדבר לומר שאין חוששין שאין אדם מניח ריוח למי שאינו מזומן עמו ומעתה שאין אנו רואין ישראל זה חתום אלא עם הכותי בידוע שלא נזדמן עמו אלא הוא ואי לאו דכותי חבר הוא לא הוה מחתים ליה מקמיה וטעמא דמלתא דאין חותמין זה בלא זה כשנשמט א' מהן והלך לו למקום רחוק גזירה משום כולכם שמא ישמט א' מהם מלחתום הרי הגט בטל ולפיכך אין חותמין עד שיהיו כולם מזומנים לחתום גזירה שמא יחתמוה בשנים מהן ויתנוהו לה ובשני עדים מתחלה אע"פ שאין לחוש לכך שאין נותנין גט חתום בעד א' דפסולא דרבנן הוא ולא שכיח אפ"ה גזרינן להו גזירה משום כולכם וה"ה לג' וי' ולא אמר כולכם שאחד כותב ושנים מהם חותמין אותן השנים מהן שמזדמנין לחתום בגט אין חותם זה עד שיהא חבירו מזומן לחתום עמו וכענין נקיי הדעת שבירושלים שלא היו חותמין אא"כ היו יודעין מי חותם עמהם וחותם כל א' מהם במקומו הראוי לו וההיא דגרסי' בפ' התקבל כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולם דוקא כתיבת הגט שהיתה נעשית באדם א' דומיא דהולכה דא' מוליך במעמד כולן אבל בכתב ידי עדים כיון שא"א לגט בלא חתימות כולן אין אנו צריכין למעמד כולן אלא אפי'

זה שלא בפני זה ובלבד שיהיו מזומנים לחתום וחותם כל א' וא' במקומו בלא הנחת ריוח ומעתה אין אנו צריכין לדחוק ולפרש הא דגרסי' באידך פירקי' דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד י' ימים שיחתמו האחרונים במעמד הראשונים אלא אפי' שלא בפניהם ואפי' הלכו להם לפי שאין האחרונים בחתימתן צריכים לראשונים כלל אלא הראשונים צריכין לאחרונים שיהו מזומנים בשעת חתימתן כדי שלא ישתמט א' מהם מלחתום כך קבלתי פי' שמועות הללו ומצאתי בתלמוד ירושלמי מעתה אפי' כותי אחר יהא פסול אמר ר' בון בר' חייא תפתר שחתם ישראל בסוף א"ר יוסה אתיא כמ"ד אין עדים חותמין בשטר אלא זה בפני זה ברם כמ"ד עדים חותמין זה שלא בפני זה אפי' חתם ישראל בסוף פסול ואנו אין אנו סומכין על התלמוד ההוא ונראה כי דרך אחרת יש לנו בזה חוץ מתלמודינו ופי' אחר יש לו ולא מענין הנחת ריוח ולא הייתי חושש לכל זה עד שמצאתי בהלכות הרי"ף ז"ל והלכתא אין חותמין אלא זה בפני זה ואע"פ שלא נראה לנו זה הלשון בתלמוד משום ספר בעולם אנו חוששין לדברי הרב ז"ל בזה להחמיר:

כללא דשמעתא דשמות מובהקין ר"א בר' יוסי דברייתא אליבא דר"ש היינו תנא דמתני' אליבא דר"ש ור"ש בין במתני' בין בברייתא אליבא דר"ע קאי דהוא רביה וכוותיה ס"ל מיהא תנא דמתני' מיירי בדינא דשמות מובהקים דרבנן גזרו מובהקין אטו שאין מובהקין והם הכי אמרי בשמעתא דלעיל מיהא איכא בינייהו שמות מובהקין ור"ש לא גזר ואתא ר"א בר"י בברייתא ופריש דינא דשאין מובהקין[1](מר לא) פריש במתני' פריש בברייתא והכי קאמר אמר ר"ש לא נחלקו ר"ע וחכמים על כל השטרות העולות בערכאות אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים פי' שפסולין בשאין מובהקין על מה נחלקו בזמן שנעשו בהדיוט פי' ובשמות מובהקים שר"ע מכשיר אף בגיטי נשים ובעידי מסירה כתנא דמתני' וחכמים פוסלין ור"ש ס"ל כר"ע נמצא עכשיו ר"ש אליבא דר"ע גיטין בשאין מובהקין פסולין אפי' ערכאות ומובהקין כשרין אפי' בהדיוט רשב"ג אומר אף אלו כשרין כלומר אף שמות שאין מובהקין ובהדיוט נמי כשרין ואפי' גיטי נשים מקום שאין ישראל חותמין אבל במקום שישראל חותמין אפי' שמות מובהקין פסולין דגזרינן להו אטו שאין מובהקין והיינו ת"ק דמתני' דפליג על ר' שמעון וכולהו אליבא דר' עקיבא והיינו דמתמיה מקום שאין ישראל חותמין נמי נגזור כלומר כי היכי דגזרינן בשמות מובהקין ומשני שמא בשמא מיחלף:

[1] דלא כצ"ל

דף ד:

וההיא דבעא מיניה ר"ל מר"י בלישנא קמא עדים החתומים על הגט כלומר בא"י ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים כלומר ונראים הדברים שהם עובדי כוכבים מפני שישראל שבא"י שמותיהן כשמות עובדי כוכבים מהו ואמר ליה אנו לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו כלומר לפי שהם מובהקין וכשרים כר"ש ואף בהדיוט משמע מהאי לישנא דהלכה כר"ש ובסיפא אמרי' דבגיטין הבאים ממדה"י בעא מיניה כי מתניתא ופשוט ליה ממתניתא ולא איפשיטא אי הלכה כר"ש אי לא וספיקא הוי ודלמא קי"ל כלישנא קמא:

מתני' וחכ"א בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים וכו' כתב עלה הרי"ף ז"ל (הביאו הרא"ש בסי' י"ג) וה"מ לחזרה אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטא גיטא לידו כדתנן האומר תנו גט זה לאשתי וכו' ואין הדברים נראין כן כמו שכתב דהא אמרי' בברייתא מה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הרי אלו אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אלמא נפיק ליה לחירות לגמרי כיון שהוא נפסל מן התרומה ובמתני' נמי מהדרי ליה רבנן לר"מ מפני שהוא קנינו דאי בעי שקיל ד' זוזי מישראל ופסיל ליה אלמא כשם שהוא נקנה לישראל בד' זוזי קנין גמור כך קנה עצמו בשטר ע"י אחרים קנין גמור וסוגיין נמי במס' קדושין הם הכי ומתני' דסוף פירקין אנן לא גרסי' בה זה אלא האומר תנו גט לאשתי וקמ"ל אין גט לאחד מיתה ואפי' מאן דגריס בה נמי זה מוקים לה בשלא הוציא הגט מתחת ידי עצמו ולא זכה בו לאחר ולא קשיא ולא מידי ודיקא נמי מדקתני לה דומיא דתני מנה לפלוני:

דף ז.

[דף טו ע"ב] רש"י ז"ל גרס או כרבא או כרב אשי ולאפוקי מדרב חסדא דהיא עדיפא מכולהו ולא אתיא ממשנה יתיר' דאם איתא הוה תני ליה במתני' בהדיא ואנן גרסי' לאפוקי מדרב אשי דלא אתיא ממתני' משום דקתני בפני נחתם חציו ואי אמר ואני הוא עד שני כרב אשי הא לאו חציו הוא אלא כולו ושמעתתא דרבא ודרב חסדא ורב אשי כי איתמרן בעלמא איתמרן ולאו אמתני' קיימי ומתני' נהי דלא הויא סייעתא דרב אשי תיובתא נמי לא הויא ולהכי אמרי' לאפוקי כלומר לא הוי סייעתא. וטעמו של רב אשי מפורש בירושלמי מפני שנעשח כנוגע בעדותו:

וזה מצאתי מכתיבת ה"ר משה בר' יוסף ז"ל במס' גיטין בפ' המביא גט אלא אמר רב אשי חציו אחרון פי' ואשליח הוא דפלגינן בין חציו ראשון לחציו אחרון אבל אסופר

לא פלגינן בין חציו ראשון לחציו אחרון ופסלין להו לתרוייהו אלא לא זו אף זו קתני ואע"ג דלא דמי האי לא זו להאי לא זו איידי דתנא בפני נכתב חציו איצטריכא ליה למימר דלא מדמינן חציו האחרון לחציו ראשון תנא נמי נחתם חציו ואע"ג דלא איבעי ליה למיתנא אף בלא זו ואף זו כי ההיא דאמרי' בסנהדרין בפ' היו בודקין אותו מאי אפי' שנים פשיטא כי אמר חד איני יודע עדותן קיימת כי אמרי בי תרי נמי עדותן קיימת דלא משני לה התם בלא זו ואף זו ואיצטריכינן לשנויא אחרינא דלא זו ואף זו בכה"ג לאו שנויא הוא אפ"ה שאני רב אשי הכא דסמך על לא זו ואף זו דרישא ורהטיה נקט ואתא:

[דף ט"ז ע"ב] מר סבר גזרינן דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות וכו' פי' רבנן סברי גזרינן כיון דאיהו גופיה דמסהיד אחתימה לא מסהיד אכתיבה גזרינן דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות ור"י סבר כיון דאיכא עדי כתיבה לא גזרי' והיכא דליכא עדות אכתיבה אפי' ר"י מודה דגזרי' דהא לא פליג בקמייתא בא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם ולא מתני דלא פליג ואמר בפני נחתם אבל לא בפני נכתב דההיא כ"ע מודו דגזרי' דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות אליבא דרבא ואליבא דרבה נמי יכולין לתרוצי דרבה ודאי כתרוייהו לישני מצי לאוקמי לישנא בתרא ולישנא קמא ומתרץ הכי לר"י כיון דאיכא דמסהדי אכתיבה ליכא למיחש שמא יחזור דבר לקלקולו ורבנן סברי כיון דהאי דמסהיד אחתימה לא קא מסהיד אכתיבה גזרי' נמי שמא יחזור דבר לקלקולו שלא תחלוק בשליחותו ובגזירה שמא יחזור דבר לקלקולו קמיפלגי מר סבר גזרי' וכו' פי' גזרי' אע"ג דמלתא דלא שכיחא הוא ואע"ג דאיכא עדי כתיבה כיון דהאי דמסהיד אחתימה לא מסהיד אכתיבה גזרי' שמא יחזור דבר לקלקולו א"נ שלא תחלוק בשליחות והאי תירוצא מסייע לתירוצא דלעיל ישמע חכם ויוסיף לקח ומוקמינן ליה לרבה ודאי בתרוייהו לישני והאי לישנא בתרא כללא הוא לתרוייהו לישני דהא אפי' קאמר ולא מיבעיא בשאין גט יוצא מתחת יד שניהם דפליגי רבנן ופסלי אע"ג דהאי דגט יוצא מתחת ידו מסהיד אחתימה ושנים שאין הגט יוצא מתחת ידן מעידין אכתיבה אפ"ה פסלי רבנן וליפלוג נמי ר"י ברישא פי' בעד א' אומר בפני נכתב ועד א' אומר בפני נחתם ודוקא כשהגט יוצא מתחת יד שניהם אבל אין הגט יוצא אלא מתחת יד א' לא מצי פליג דהא איכא חד דלא מהימן מאחר שאין הגט יוצא מתחת ידו ופסול לד"ה, סד"א הואיל ולא גזר ר"י שמא יחזור דבר לקלקולו דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות נמי לא גזר, הא מלתא דחיקא לן טובא רבה רקא מוקים נפשיה לד"ה ואפי' לר"י היכי מתרץ הכי דגזר ר"י משום דאתי לאיחלופי בקיום שטרות והא רבה ל"ל האי סברא כלל וניחא לן רבה ודאי מחמיר טפי מדרבא וכל היכא דמחמיר רבא ודאי מחמיר רבה ואיכא דוכתא דמיקל רבא

ומחמיר רבה דהא חייש בתרתי והכי אמרי' בריש פירקין מאי בינייהו איכא בינייהו שנים שהביאו גט וכו' אי נמי באותה מדינה במדינת הים וכו' דרבא מיקל ורבה מחמיר, והשתא [2]שנים היכי סד"א לר"י אפי' בהא דעד אומר בפני נחתם אבל לא בפני נכתב דמחמיר לרבא מדינא דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות נקל לר' יהודה קמ"ל דמחמיר ביה ולאו מטעמיה דרבא אלא מטעמיה דרבה שמא יחזור דבר לקלקולו בעי לאחלופי לישנא כל זה מצאתי בזה הפ' מכתיבת ידי ה"ר משה בר' יוסף ז"ל:

ושאל ממני אחי ברכיה הלוי הא דכתב ה"ר משה בר' יוסף ז"ל איני מבין טעמו בתירוציו ואדרבה הוסיף לי קשיא מאי שיאטיה דרבא בתירוציה דרבה ומאי טעם לומר סד"א היכא דמחמירין לרבא נקל לר"י מה ענין רבא אצל ר"י אטו רבא בר פלוגתיה דר"י הוא דנימא כל היכא דמחמיר רבא מיקל ר"י הכי איבעיא ליה למימר סד"א הואיל ולא גזר ר"י שמא יחזור דבר לקלקולו בשנים אומרים הם הכי לא גזר בעד אומר קמ"ל דהיינו טעמא דלא גזר בשנים אומרים משום דבי תרי דמייתי גיטא מלתא דלא שכיחא הוא ומלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ועדיין קושייתינו במקומה עומדת מחסדך לברר לי תירוץ הרב בפי' מבואר אם תסכים עמו ותודיעני אם יש לך תירוץ אחר בקושיא זו זולתי תירוצו:

וזו תשובה שהשיבותיו שאלת ממני לברר לך תירוץ ה"ר משה בר' יוסף ז"ל בפ' המביא בפי' מבואר אם אסכים עמו ואם יש לי תירוץ אחר בקושיא זו זולתי תירוצו ותחלת כל דבר אני מודיעך מה שראיתי בכתביך ולא נכון בעיני שכתבת הכי איבעיא ליה למימר סד"א הואיל ולא גזר ר"י שמא יחזור דבר לקלקולו בשנים אומרים הם הכי לא גזר בעד אומר קמ"ל דהיינו טעמא דלא גזר בשנים אומרים משום דבי תרי דבתרי דמייתו גיטא מלתא דלא שכיחא הוא ועדיין קושייתנו במקומה עומדת דע כי לא אמרו בי תרי דמייתו גיטא מלתא דלא שכיחא הוא אלא כשהגט יוצא מתחת יד שניהם ואתה כשראית בגמ' אמר ליה אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרי' בפני נכתב וכו' אפי' בשהגט יוצא מתחת יד שניהם פסלי רבנן אמר ליה אין עלה בידך מזה דלא פליג ר"י אלא בשהגט יוצא מתחת יד שניהם ולא היא אלא כשם שחכמים פוסלין אפי' כשהגט יוצא מתחת יד שניהם כך ר"י מכשיר אפי' בשאין הגט יוצא אלא מתחת יד א' מהם דהא מ"מ איכא עדות כל דהו בין בכתיבה בין בחתימה אפי' בא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם תדע דהא אסיקנא בגמ' אף לטעמיה דרבה בזו ולא באחרת למעוטי בפני נחתם אבל לא בפני נכתב טעמא דליכא עדות בכתיבה כלל הא איכא עדות כל דהו בין בכתיבה

[2]משני הכי סד"א

בין בחתימה מיפלג פליג ר"י ומכשר אפי' בשאין הגט יוצא אלא מתחת יד א' מהם ואני תמה עליך ולא תופסך בזה כי ידעתי כי כן היתה דעת ה"ר משה בר' יוסף ז"ל אבל באתי להודיעך דעתי ששאלתני עליה והנני חוזר למקום הקושיא לברר לך דברי הרב ז"ל ככחי מה שאמר היכא דמחמירין לרבא נקל לר"י לאו משום דרבא בר פלוגתיה אלא בסימנא בעלמא וכמראה מקום לדבריו של ר"י ולא מטעמיה דרבא דלמא אתי לאיחלופי אלא מטעמיה דרבה שמא יחזור דבר לקלקולו וריהטא הוא דארהיטא גמ' בתר טעמיה דרבא משום דעדיף ומשום דרבה נמי אית ליה דרבא ומשום דרבה יכול לתרוצי כלישנא קמא דמתרץ רבא כוותיה מאחר דרבה אית ליה דרבא אע"ג דלרבא לא מתרץ אלא בחד לישנא לרבה מתרץ בתרוייהו לישני וכיון דאמרי' בלישנא קמא דר"י לא גזר דלמא אתי לאיחלופי ארהיט לישנא דגמ' מלישנא קמא ללישנא בתרא וכטעמיה דרבא לטעמיה דרבה ולא חשש להפריש ביניהם כיון דרבה אית ליה דרבא זה הוא שהשיגה ידי לברר לך טעם הרב ז"ל:

דף ז:

גם אנחנו היינו סומכין עליו מפני ששתינו מימי נחליו וישבנו בצלליו והסתופפנו באהליו עד שטרחתי ועיינתי בדבר כפי כחי ונראה לי בו טעם אחר והנני שב לדרוש ולחקור אחר עיקר הקושיא שהקשו היכא מתרץ רבה דגזר ר"י דלמא אתי לאיחלופי והא רבה לית ליה האי סברא כלל ואני אומר אמנם ידענו כי כן לטעמיה דרבא אלמלא לא הוצרכו להתקין בפני נכתב ובפני נחתם אלא לקיים הגט בלבד די היה לנו בפני נחתם בלבד כי מלת בפני היתה פוטרת גזירה דלמא אתי לאיחלופי כדאמרי' התם ורבה אמר לך מי דמי התם ידעי הכא בפנינו אבל מאחר שהוצרכו להתקין בפני נכתב משום לשמה הוחזק הדבר להעמידו אף בגזירת דלמא אתי לאיחלופי מאחר שעלה בידינו דרבה אית ליה דרבא ומנא תימרא דהכי הוא מההוא עובדא דרב כהנא דאייתי גיטא מסורא לנהרדעא ואמר ליה רב לא צריכת ואי עבדת אהניא דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה דייקינן מינה טעמא דאמר בפני נכתב ובפני נחתם אבל אי אמר בפני נחתם ולא אמר בפני נכתב אף לקיום הגט לא הועיל כלום דאי אתי בעל ומערער יכול למימר גיטא זייפא הוא ופסיל ליה שיש גזירה דלמא אתי לאיחלופי בשלא אמר בפני נכתב ואף לרבה. שהרי בבל כא"י לגיטין ועוד ממעשה הסמוך לו מאדם א' שהביא גט לפני ר' ישמעאל שהיה מכפר סיסי שבא"י ואמר ליה צריך אתה שלא תזקק לעדים ומכל הלין עובדי לא אקשי' עלה דרבה אלמא רבה נמי מודי בהו ואע"ג דליכא בבבל ובא"י

משום לשמה ולא משום שמא יחזור הדבר לקלקולו דהא לא הוי התם קלקול מעולם הועיל בפני נכתב לקיום הגט דלא ליתא לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ואף לטעמיה דרבה בתר דקי"ל דרבה אית ליה דרבא ולא פליג בהא והיינו דאמרי' הכא אליבא דרבה סד"א הואיל ולא גזר ר"י שמא יחזור דבר לקלקולו בשנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם ולא בא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם דלמא אתי לאיחלופי נמי לא גזר בעד א' אומר בפני נחתם אבל לא בפני נכתב קמ"ל דהתם הוא דלא גזר דאיכא עדות כל דהו בין בכתיבה בין בהתימה אבל היכא דליכא עדות כלל בכתיבה מודה ר"י דגזרי' אי משום יחזור דבר לקלקולו אי משום גזירת דלמא אתי לאיחלופי ונפקא מינה למביא גט בבבל או בא"י וחושש שלא יהא נזקק לעדים במעשה דר"י ודרב כהנא:

עוד ראיתי להוסיף לך ביאור במה שכתבתי דאית ליה לרבה גזירת דלמא אתי לאיחלופי על בפני נכתב כי מאחר שהוצרכנו להתקינו משום לשמה הוחזק הדבר להעמידו אף בגזירת דלמא אתי לאיחלופי אם תשאל ותאמר א"כ קשיא הא דאמרי' בפ"ק א"ה אפי' יכול נמי ואנו מפרשין בו אפי' יכול נמי לא נימא אלא בפני נחתם ותו לא וזו הקושיא שבא על רבה אף לבתר דאוקימנא דרבה אית ליה דרבא ואם איתא דלרבה נמי הוחזק בפני נכתב אף בגזירת דלמא אתי לאיחלופי היאך הקשינו עליו א"ה אפי' יכול נמי, תשובתך כיון דאוקימנא לאחר שלמדו היינו סבורים שחזר הדבר לאחר תקנה כמקודם תקנה וכבר הקדמנו לך בדברינו שאלמלא לא הוצרכנו להתקין אלא משום קיום הגט בלבד די לנו במלת בפני נחתם בלבד שמלת בפני לבדה היתה פוטרת גזירה דלמא אתי לאיחלופי והיינו דאקשינן עליה דרבה א"ה אפי' יכול נמי ופריק גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו כלומר עדיין התקנה במקומה עומדת ולא נעקרה לגמרי:

עוד ראיתי להוסיף לך טעם שני בפירוק הקושיא הראשונה אני אומר פתח בטעמא דלישנא בתרא דסליק מינה גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו וסיים בטעמא דלישנא קמא שהיא גזירה דלמא אתי לאיחלופי כדי שיהא עולה לכאן ולכאן להודיעך שחלוק היה ר"י אף בראשונה אף ללישנא קמא אע"פ שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם והרי הוא כתופס לשון קצרה כאומר סד"א הואיל ולא גזר ר"י שמא יחזור דבר לקלקולו בהא לא נגזור נמי בהא ללישנא בתרא א"נ לישנא קמא הואיל ולא גזר ר"י דלמא אתי לאיחלופי בהא לא נגזור נמי בהא קמ"ל דהיינו טעמא דלא גזר התם משום דאיכא עדות כל דהו בין בכתיבה בין בחתימה משא"כ באומרים בפני נחתם אבל לא בפני נכתב דליכא עדות בכתיבה כלל ואיכא למיגזר אפי' לר"י אי ללישנא בתרא שמא יחזור דבר לקלקולו אי ללישנא קמא דלמא אתי לאיחלופי ובא הענין מורכב משתי לשונות להעלותו לכאן לברר

וללבן שחלוק היה ר"י אף בראשונה ואף בשאין הגט יוצא מתחת יד שניהם ולאפוקי מדעתו של הרב ר' משה ז"ל שהיה סובר כי זה שהקשו בגמ' וליפלוג נמי ר"י ברישא אלישנא בתרא קאי ולא אלישנא קמא. הנה הרחבתי לך בענין ככל הצורך וכתבתי לך שתי הטעמים שעלו בדעתי לפרק הקושיא ושניהם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת אבל לטעם האחרון דעתי נוטה ואתה קבע בהן מסמרות אמרת ה' אמרות טהורות:

דף יד.

כתב הרי"ף ז"ל לחומרא עבדינן כל שלא עבר אדם שם אבל אם עבר אדם שם והוחזקו שני יוסף בן שמעון חיישינן שמא ממנו נפל וקשיא דידיה אדידיה דהא איהו גופיה פסק בבא מציעא כלישנא בתרא דר' זירא אע"פ דלא הוחזקו לא נהדר:

דף טו:

[דף ל ע"ב] תניא רבי אומר יורשין שירשו קרקע נ"ל דאסיפא דמתני' קאי אם הלוה בפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשין דבפני ב"ד כמלוה בשטר דמיא ונביא מן היורשין שירשו קרקע וההיא דתניא ראב"י אומר הלוה אותם בפני ב"ד ומת מפריש עליהם בחזקת אותו השבט פי' ואע"ג דלא הוי יורשין כגון שהיו לו בני אחיות והם אינן לא כהנים ולא לוים וההיא איפלגא אמתני' כך נ"ל:

דף יט:

[דף לז ע"א] תנן התם המלוה את חבירו על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין משמיטין וכו' עד אמר ליה שאני משכון הואיל וקני ליה כדר' יצחק דאר"י מנין לבע"ה שקנה משכון וכו', ואיכא דקשיא ליה הא דגרסי' בפ' שבועת הדיינין ותסברא אימר דאר"י משכנו שלא בשעת הלואתו משכנו בשעת הלואתו מי אמר והכא ממאי דבשעת הלואתו עסקי' דקתני המלוה את חבירו על המשכון וכדמתמהינן התם בב"מ והא אידי ואידי הלוהו על המשכון קתני אלמא כל כה"ג משכנו בשעת הלואתו משמע ויש מי שסובר לדחות ההיא דשבועות ולהעמיד דברי ר"י בכל משכון אפי' שמשכנו בשעת הלואתו והאי סברא ליתא דלא עקרינן אוקמתא דשמעתא דאתוקמא בדוכתא גבי הלכתא דדיני משום אוקמתא דעלמא דנסבי לה בגיטין אגב גררא דשמיטה והפי' הנכון כך הוא אמר ליה שאני משכון הואיל וקני ליה כדר"י כלומר מיגו דמשכחת לה צד דקני ביה כדר"י והוא שמשכנו שלא בשעת הלואתו מהניא ליה נמי תפיסתו אפי' במשכנו בשעת

הלואתו שהוא כנגוש ועומד ולא קרינן ביה לא יגוש הואיל ואיכא שם משכון בעולם דקניא ליה משא"כ בהלוהו ודר בחצירו דלא מקניא ליה חצר בהלואה לעולם הלכך לא מהניא ליה תפיסתו:

דף כד.

הא דתנן אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדיבוריך פי' הרי"ף ז"ל בהלכות משום דאמרי' לה השתא היא דברית ואין הפי' הזה נכון שאין לאיילונית בריאות לעולם אלא טעות היתה שהיו סבורים בה שהיא איילונית וההיא דאמרי' בפ' הבא על יבמתו לאו באיילונית היא אלא בששהתה י' שנים ולא ילדה עם הראשון ועם השני ועם השלישי ונישאת לרביעי וילדה כי יש מן העקרות נפקדות וחוזרות לבריאותן ויולדות אבל איילונית ודאי א"א לעולם שתלד ופי' משנתינו כך הוא אמרי' לה שתיקותיך יפה ליך מדיבוריך דמצי אמר לה בעל אדעתא דתתבעין כתובתיך לא גרשתיך ור"י לטעמיה דחייש לקלקולא ואמר לא יחזיר וס"ל דלא בעינן תנאי כפול ומסתברא לן דבבריא כר"י נקיטין לחומרא כיון דר"מ הוא דפליג עליה וסוגיין בגמ' דחיישי' לקלקולא ולא בעינן תנאי כפול אלא בגיטא דשכיב מרע ומאי דמי ליה משום איסורא כתקנתא דאתקין שמואל לאפוקי לגיטא מכל ספיקא או זימנין דהוי בעל כהן ומיתסרא עליה בדלא כפליה לתנאיה למ"ד בעינן תנאי כפול הלכך אתקין הכי לכתחלה לאפוקי גיטא מכל פלוגתא ותקנתא דשמואל בתנאי כפול כתקנתא דרב במן יומא דנן ולעלם לשופרא דשטרא לאפוקי מכל פלוגתא כדבעינן למימר לקמן:

דף כד:

ה"ג וחזר ישראל ולקחה ממנו לוקח מביא בכורים מפני תקון העולם וקמ"ל אע"פ שבכרו וכל גדלתן היתה ברשות עובד כוכבים לא מפקעי מבכורים ומאי דפי' רש"י ז"ל וגרסיה דגריס לוקח ומביא בכורים ליתא כלל:

[דף נ ע"א] ה"ג בפי' ר"ח ז"ל שפאי עידית גובה בבינונית והשפאין הם סביבות העידית כגון עשבים הגדלים על המצרים הוא הדבר העומד לימכר וליטול דמיו ולפיכך המזיק אותן נדון כבע"ח אע"פ שהם סמוכות לעידית וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא:

דף כה.

[דף נא ע"א] אמר ר' יצחק שני כיסין קשורין מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא א' נשבע. פי' אע"פ שלא ידע בעל האבידה במציאתו אלא מתוך דבריו של המוצא כשהחזירה ואמר ליה כיס א' מצאתי לך וכן דרך מציאה שאין בעל האבידה יודע בה אלא משעת חזרתה לידו וכשא"ל זה כיס א' מצאתי לך והלה אומר לו א"א שמאחר שמצאת את הא' שלא מצאת את הב' שהרי קשורין היו אע"פ שהמוצא פתח מעצמו הטענה אפ"ה נשבע דטענת ברי היא כיון דלא מנתחי אהדדי אבל בשוורים כה"ג אינו נשבע דלאו טענת ברי היא כיון דמנתחי אהדדי ודמינן עלה ממתני' דקתני המוצא אבידה לא ישבע מפני תיקון העולם מדלא קתני המשיב אבידה לא ישבע וקתני המוצא מציאה מכלל דאיכא טועני טענת ברי ואפ"ה לא ישבע מפני תיקון העולם ואוקימנא הוא דאמר כראב"י דאמר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו ולאו כמשיב אבידה הוא אע"פ שהוא פתח בטענה לומר מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס ומתוך טענתו השיבו הלה ואמר ברי לי שלא האכלתו מעולם פרס שכך אמר לי אבא וה"נ אוקימנא בשבועות בדא"ל ברי לי וחכ"א אינו אלא כמשיב אבידה ופטור מאחר שהוא עצמו פתח לו בטענה דקא סברי רבנן בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו כה"ג מעיז ומעיז מאחר שלא בא אליו בנו אלא מתוך טענתו ולית לן ראיה לדחויה לדרבנן דרבים נינהו ומתני' דהמוצא מציאה לא דייקא לא כר"י ולא כראב"י הא פליג עלה שמואל ואמר מאי לקטן ליפרע מנכסי קטן דלא למסתמה למתני' כיחידאה וקי"ל כשמואל בדיני והא דתני רב אמי שבועת ה' תהיה בין שניהם וכו' ואמרי' עלה היכי דמי אילימא דא"ל מנה לאבא ביד אביך ואמר ליה חמשין אית ליה וחמשין לית ליה מה לי הוא מה לי אבוה י"ל בההיא אפי' רבנן מודו שהתובע פתח בטענת ברי ולא פתח הנתבע בטענה וההיא דתנן התם מנה לאבא בידך אין לו בידי אלא נ' דינר פטור מפני שהוא כמשיב אבידה אוקימנא התם בשבועות דלא א"ל ברי לי ואע"פ שפתח התובע בטענה כיון דטענת ספק היא אינו נשבע ובהא אפי' ראב"י מודה ויש לרי"ף ז"ל ב' סברות בענין הזה ותמצאם במס' כתובות אחת שכתב מתחלה ואפקה לדר"א בן יעקב לבר מהלכתא ואחת שהגיה ותיקן בסוף ופסק כראב"י ותימה הוא מאחר דסבר כראב"י בעלמא לא כתב הא דר"י דב' כיסין קשורין ואם איתא להא איתא נמי להא ואנן כתבינן מאי דסבירא לן וכך כתבו הגאונים כולן כרבנן ולא כראב"י:

דף כז:

אשת חבר טוחנת עם אשת ע"ה בזמן שהיא טמאה. כלומר אשת ע"ה טמאה שהיא נדה ואפי' היא עצמה יודעת בעצמה שהיא טמאה הלכך נזהרת היא בעצמה שלא ליגע בחטים של אשת חבר כדי שלא תטמאם אבל לא בזמן שהיא טהורה כלומר שאינה נדה וסבורה היא שהיא טהורה והיא נוגעת ונוטלת וגונבת וגוזלת שמתוך שהרחיים שלה היא גוזלת ועושקת ומטמאתן במגעה רשב"א אומר אף לא בזמן שהיא טמאה מפני שחבירתה אשת ע"ה שהיא טהורה בעיניה נותנת לה ואוכלת כלומר היא מצוה לחבירתה אשת ע"ה טהורה שתטול מהן ותאכילנה וכסבורה היא שלא תטמאם בכך אבל לגזילה אינה חוששת והיינו דאמרי' השתא מיגנב גנבה ומיגזל גזלה חלופי מבעיא כך פי' הערוך ולא כן פי' רש"י ז"ל:

דף כט:

איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין וכו' כתב עלה הרי"ף ז"ל מתחלה בהלכות הלכתא כרב הונא ולבסוף חזר בו וצוה להגיה בהלכות והלכתא כוותיה דר"ח דסוגיין כוותיה מדאמרי' לקמן בגמ' אמאי וניהמניה לשליש וה"ר אפרים ז"ל הכריע כדברי הרב הראשונים משום דרב הונא רביה דר"ח הוא ואע"ג דאמרי' עלה דההיא ונהמניה לשליש שאני התם דליכא דמכחיש ליה ולא גמרי' מאי דאית ביה הכחשה ממאי דלית ביה הכחשה וכן פסק ר"ח ז"ל וכגון זה ראוי להחמיר:

דף ל:

כתב הרי"ף ז"ל צרור וזרקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה פי' כגון שמת אביה, ועל זה הפי' קשיא מאי דכתב ה"ר שלמה ז"ל בפירושו כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אפי' בקבלת אביה ולדבריו אע"פ שאביה קיים אינה מתגרשת קודם הזמן הזה ואין אנו צריכין בשמועה זו להעמידה ביתומה דוקא, ומה שפי' ה"ר שלמה ז"ל מתגרשת בקבלת עצמה אפי' קבל בה אביה קדושין ומת מת לאו דוקא אלא רבותא קמ"ל שאע"פ שמת אביה יש בה כח להתגרש ולדברי הרי"ף ז"ל שפי' כגון שמת אביה יתומה דוקא ואף בעיקר הגירסא אתה מוצא חילוף בין הרי"ף ז"ל ובין ה"ר שלמה ז"ל בשתי המדות הראשונות (במדה ראשונה הוא גרס וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה ובמדה שניה גורס בקטנה מתקדשת למיאון) ולדברי רבינו שלמה ז"ל הא דתנן נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה

ה"ה בכל קטנה שיש לה יד והאי דקתני נערה להודיעך כח דרבנן דאפי' נערה אביה מקבל גיטה כמו שהיא מקבלתו ולהודיעך כה דר"י דאפי' נערה אביה ולא היא ולעולם ה"ה לקטנה שיש לה אב וכן נראין הדברים וכגי' רש"י ז"ל כך היא כל גי' הגאונים ז"ל עד שבא רבינו האיי גאון וכתבה בחילוף כמו שהיא כתובה בהלכות הרי"ף ז"ל כך מצאתי בתשובת רבינו האיי ז"ל ומצאתי בדבריו התירוץ שכתבתי במס' יבמות שיש הפרש בין שמירת קדושין לשמירת גט מפני שיש בהן כסף ושוה כסף ודעתי נוטה לדברי ה"ר שלמה ז"ל בכל זה חוץ ממה שכתב שכל אינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אפי' בקבלת אביה אע"פ שנתן טעם מפני שהוא משלחה וחוזרת וכשוטה דמיא לא נראו לי דבריו מבוררים לפי שאביה משמרה מלחזור ובפ' חרש שנשא פיקחת אמרי דבי ר' ינאי ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה וכל שיש לה אב בידוע שיש לה יד דהא אמרי' יד יתירה זכי לה רחמנא וכן מ"ש ה"ר שלמה ז"ל במדה שלישית של רבה שהיא משתביא שתי שערות הא ודאי ליתא כי עונת נדרים סמוך לפירקן היא ובמופלא סמוך לאיש ורבה כר"י ס"ל דאמר איש כתוב בפרשה אשה בין גדולה בין קטנה ולית הלכתא בהא לא כר"י ולא כרבה ומפורש היא בפ' מצות חליצה ובנדה פ' יוצא דופן:

דף לב:

שלחו ליה מבי רב לשמואל אמר לשנים כתבו ותנו וכו'. ולאו דוקא כתבו אלא משום דכל תנו לשנים כמאן דאמר להו כתבו דמי ונקט לישנא רויחא והכי שלחו ליה אע"ג דכמ"ד להו כתבו דמי אפ"ה מספקא לן כיון דחתמוהו הן שלח להו תצא וכו' מאי היא אילימא מילי (אין) מימסרן לשליה אי לא כלומר אי כר"מ אי כר"י וכתב הגט לשנים בדין התימה לשלשה הוא שאם זה בשר ע"י שליח אף זה כשר ואם זה פסול אף זה פסול ואפי' כתב הגט באומר לשלשה פסול למ"ד מילי לא מימסרן לשליח אלא הדבר צריך תלמוד כתבו אם כתב ידן הוא או כתב הגט ואמסקנא קא סמכינן דאי כתב ידן הוא כתב הגט נעשה כאומר אמרו וה"ה אף באומר תנו ולא אמר כתבו (פשיטא) [ותפשוט] וכו' עד ומי מודה ר"י באומר אמרו וכו' וא"ת היכי מקשינן מדר' ירמיה ור"ח לשמואל והא חזינן בהדיא בפ' המגרש דשמואל ל"ל דר"י ובספרא דמובהק מוקים לה למתני' בשלא חתם איכא למימר דלמא נהי דפליג שמואל בפי' משנתינו אבל לא פליג דמימרא דר' ירמיה דהתם הכי ס"ל דחתם סופר כשר ואי מודה ר"י באומר אמרו נפיק מיניה חורבא ובדין הוא דשמואל גופיה בלא ר"י קשיא ליה אלא קושיא דתנא עדיפא מקושיא דאמוראי ושנינן לר"י תרתי אמר מילי לא מימסרן לשליח בלא אימר אמרו ואף באומר אמרו ושמואל

סבר ליה כוותיה בהדא בלא אומר אמרו ופליג עליה באומר אמרו דלשמואל כשר וחתם סופר לר"י כשר דהא לא מודה באומר אמרו וכולי גיטין פסולין הן אפי' אתם חתומו והלכתא כוותיה ולר"מ ולשמואל חתם סופר פסול דכיון דתרוייהו מודו באתם חתומו שהוא כשר ותעשה נפיק מיניה חורבא וכל פלוגתא דאמוראי דפליגי באומר לשנים אמרו כולה אליבא דר"מ היא ולאו כהלכתא וכי אמרי, ואר"ח מתני' ר"י היא אליבא דלישנא בתרא דאיכא דמפכי להו וגרסי' לר"ח כשר ותעשה ולהכי מתוקמה מתני' כר"י ולא כר"מ ואיכא למיחש לאתם חתומו שהוא בשר ותעשה ונפיק מיניה חורבא אבל מאן דמתני כלישנא קמא ר"ח אמר כשר ולא תעשה מתני לה להההיא מימרא לעיל בדרבה בר רב הונא דהוא בר זוגיה דר"ח והכי קא סלקא כולה שמעתא שפיר:

דף לה.

ה"ג בספרי ספרד ובספרים הבאים מישיבה וחכמים אומרים מגורשת לכל דבר ובלבד שימות מאי איכא בין ר' מאיר לר' יוסי אמר ר' יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו לר' מאיר לא מייתי לר' יוסי מייתי חכמים היינו ר' מאיר איכא בינייהו דר' זירא לר' מאיר אית ליה לרבנן לית להו ובמקצת הספרים ובפי' הרב ר' שלמה ז"ל מוחלפת השיטה:

דף לז:

כתוב בהלכות כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי וכן הלכתא. כתב עלה ה"ר אפרים ז"ל גרסי' בכתובות בפ' הכותב בעי מיניה רמי בר חמא מרב חסדא ה"ז גיטיך ולא תתגרש בו וכו' ומדאוקימנא להההיא דר"נ בדא"ל קנה מעכשיו הם ה"נ גבי גט כדאמר לה הרי זה גיטיך מעכשיו ולאחר ל' יום, זה תורף דברי הרב הזה ז"ל. ובודאי שהשמועות הללו צריכות לתשלום חבור ההלכות אלא שלא עלו לפי' ה"ר אפרים ז"ל כהוגן דבעיא דרמי בר חמא ושמעתא דר"נ לאו בדאמר לה מעכשיו עסקינן דבא"ל מעכשיו לא איצטריך ליה לרמי שאפי' נקרע הגט או שאבד מגורשת וכ"ש כשהוא קיים ול"ג בבעיא דרמי ונקרע הגט או שאבד וליתא לדרב נחמן מדאמר רבין אר"י לא קנה ואוקימנא בפ' האשה שנפלו לה נכסים בדלא אמר ליה מעכשיו וסוגיין דעלמא כרבין אמר ר' יוחנן מדאמרי' בפ' המפקיד מאי בינייהו קושיא דר' זירא אי נמי דקיימי באגם הלכך גבי גט אי לא אמר לה מעכשיו והלכה והניחתו בצדי רה"ר אינה מגורשת ולחומרא ואי אמר לה מעכשיו מגורשת ואפי' נקרע הגט או שאבד בין לקולא בין לחומרא ויש מי שאומר כל היכא

דאמר לה לא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום לא מהני לה מעכשיו שהרי אמר לה לא תתגרשי בו:

ת"ר זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים וכו'. כתב עלה הרי"ף י"ל והלכתא כרבנן ואע"ג דקי"ל דבעינן תנאי כפול ה"מ באם תשמשי אם לא תשמשי וכו' כדכתיבנא בהלכות (וכמו שפסק הרא"ש בסי' י"א) והוה קשה לי טובא פסק זה משום דלא משמע מסוגיא דגמ' דמימרא דרבי דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי שייכא בכפילת תנאי ולא מכרעא לא כר"מ ולא כרבנן דלא שייכא בהאי סברא כל עיקר והכי מוכחא מלתא מדת"ר ה"ז גיטיך והניירי שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזירי לי את הנייר מגורשת והוינן בה מ"ש רישא ומ"ש סיפא ואוקמא אביי הא מני ר"מ היא וכולה עד סופא עד שראיתי בפירוש בתשובת שאלה לרבינו האיי גאון ז"ל שכתב מבואר בלשון הזה וה"ה נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק אין בנו כח לעמוד בפניו ונראה לנו מדבריו דאוקמתא דרב אשי דאוקמה להההיא כרבי דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי פליגי אאוקמתא דאביי דאוקמא להההיא כר"מ משום דהא דרבי נמי פליגא אדר"מ וקי"ל כרב אשי דהוא בתרא:

דף מ.

מתני' אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך. ואיכא דקשיא ליה הא דגרסי' בפ' הניזקין ובפ' חרש ביבמות אמר רבא מעדותו של ר"י בן גודגדא נלמוד אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה הרי זו מגורשת לאו אמר ר"י לא בעינן דעתה ה"נ לא בעינן דעתה ויש להשיב נהי דלא בעינן דעתה אבל בעינן שיוציא הבעל השלוחין בפיו לאחר כתיבת הגט בענין שיתבונן הדבר או לעדים או לאשה וכיון שפירש הדבר לעדים אין צריך דעת האשה בגירושין וכן בקדושין צריך שיוציא בפיו הקדושין בענין שיתבונן לעדים ולאשה כדאמרי' התם גבי קדושין כתיב כי יקח ולא שיקח את עצמו גבי גירושין כתיב ושלחה ולא שישלח את עצמו. וגרסי' תו התם היה מדבר עמה על עסקי גיטה וקדושיה ונתן לה ולא פירש ר"י אומד דיו ר' יהודה אומר צריך לפרש אלמא בעינן שיוציא בפיו דברי השלוחין והקדושין ואמרי' נתן בידה והיא ישנה לאו בת איגרושי היא מפני שאין הגט שמור בידה ולא משום דבעינן דעתה וחרשת שהשיאה אביה אע"פ שיודעת בשמירת גיטה ושמירת עצמה שאלמלא כן לא היתה מתגרשת אינה שומעת מה שאומר לה בפיו

הא גיטיך ומש"ה שמעינן מינה דלא בעינן דעתה שתתבונן היא בשלוחין שמוציא מפיו ודי לנו בשמיעת העדים:

וה"ר אברהם ז"ל כתב כנסי שט"ח זה דאמרי' אינו גט משום דחיישי' דלמא גברא גופיה בטליה לגיטה ואין דעתו לגרשה בהא נתינה עד שיאמר לה הא גיטך וקשיא לן על הדין פי' א"ה נימא תהוי תיובתא דרב ששת דאמר אינו חוזר ומגרש בו ועוד כתב ה"ר אברהם ז"ל דמאי דמקשינן בקדושין במאי עסקינן אילימא בשאין מדבר עמה על עסקי גיטה וקדושיה מנא ידעא מאי קאמר לה לא מקשינן אלא על עסקי גירושין בלבד דבקדושין ודאי בעינן דעתה דאינתתא ולדברינו אלו ה"ה לגירושין דבעינן שידעו העדים במאי דקאמר ואין בין קדושין לגירושין אלא שבקדושין בעינן דעת העדים ודעת האשה ובגירושין די לנו בדעת העדים ואין לנו צורך בדעת האשה שתשמע (ודעת) השלוחין שמוציא הבעל מפיו:

דף מא:

מתני' כתב לשם מלכות שאינה הוגנת אר"י אמר שמואל זו דברי ר"מ פי' דלדידיה תצא והולד ממזר אבל חכמים אומרים אפי' לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת ותנשא לכתחלה, ודאמרי' בפ' המגרש והא איכא שלום מלכות וכו' רישא דמתני' נקט ואסיפא קאי אהיה סופר במזרח וכתב במערב דההיא לרבנן תצא והולד כשר ועלה אמרי' הכא בפ' הזורק אמר [3]רבא אמר רב הונא זו דברי ר"מ אבל חכ"א הולד כשר כלומר תצא ומודים חכמים בשינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה דהיא דומיא דהיה במזרח וכתב במערב וכו' ולא כן פי' רבינו שלמה ז"ל גם הרי"ף ז"ל טעה בזה שלא הזכיר שמעתתא דר"י אמר שמואל:

[כ"ז המאור שייך לעמוד ב' בסופו אחר תי' שכתב בלשון הזה. והד"א] אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן וכו' עד אבל לפני התורף אפי' על פה נמי פוסל קמ"ל ומתני' בחוץ הוא ואמר רב ספרא דעל פה לא פסול אפי' לפני התורף. ולדעתיה דרב ספרא מתני' לא כרבי ולא כרבנן דלדידהו בין לרבא בין לר' זירא חוץ פוסל על פה לפני התורף כך הם דברי הרב ז"ל. ולי לא נראה כן אלא רב ספרא כר' זירא דאמר מחלוקת לפני התורף דרבי סבר גזרינן ע"מ אטו חוץ כשכתבו בתוכו וחזר ומחקו אבל בעל פה אפי' חוץ ואפי' לפני התורף אם חזר בו בשעת נתינת הגט לא פסיל כרב ספרא ודאמרינן בברייתא חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב על פה בשעת

[3]בגמ' הגי' אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב

נתינת הגט קאמרי' ולא בשעת כתיבתו וכדתנן במתני' המגרש את האשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני וכולה שמעתא כעין משנתינו מפרשינן לה וקבעינן לה במסמרות ודאמר רבא להנהו דכתבי גיטי שתיקו שתוקי לבעל עד דכתביתו תורפיה דגיטא שלא יזכיר שום תנאי כי שמא יכתבנו בו ויחזור בו ולא יתקיים התנאי והוה ליה גט כתוב על תנאי או שמא יזכיר חוץ ואע"פ שלא כתבו שהוא פוסל על פה ורבא לטעמיה דאמר חוץ פוסל על פה לפני התורף בפלוגתיה דפליג על רב ספרא ואזיל נמי לטעמיה דאמר כל התנאין פוסלין בגט לפני התורף ואפי' לרבנן אבל ע"מ בעל פה ואפי' לפני התורף ואפי' לרבא ואפי' לרבי כשר ואע"פ שלא נתקיים התנאי כגון שחזר בו מן התנאי בשעת נתינה ונתנו שלא על התנאי דל"ל ראיה למיסר ע"מ בעל פה לפני התורף ואפי' לרבא ואפי' לרבי דעד כאן לא פסיל רבא בפלוגתיה דפליג על רב ספרא אלא בחוץ אבל ע"מ לא ועד כאן לא פסיל רבי כל התנאין בגט אלא בכתב אבל על פה לא ואם נתקיים התנאי אע"פ שכתבו בתוכו ואפי' לפני התורף כשר לדעתו מיהו חיישי' למנהגא דנהוג עלמא דלית למיכתב תנאי בגיטא כלל ולא שרינן הכי לכתחלה. ומה שפסק הרי"ף ז"ל כרבא ואע"ג דר' זירא ורב ספרא תרוייהו פליגי עליה משום דבתרא הוה ולחומרא אי נמי איכא למימר דההיא ברייתא דתני תנא קמיה דר' זירא כרבא דייקא ור' זירא דאפכיה לגרמיה הוא דאפכיה כטעמיה ושנויא הוא ולא סמכינן עליה והתנאין המתקיימין כך דיניהם כל תנאי שתלה הבעל בעצמו או באחר בין בקיום מעשה כגון דאמר אם אעשה כך וכך או אם יעשה פלוני כך וכך בין בביטול מעשה כגון דאמר אם לא אעשה כך וכך או אם לא יעשה פלוני כך וכך אין האשה מותרת לינשא עד שיתקיים התנאי כולו ואע"פ שבידוע שסופו להתקיים כגון מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ולא משתריא במקום יבם אלא לאחר י"ב חדש דמקיים תנאיה אבל התנאים שתלה הבעל באשה אם הם בקיום מעשה אסורה לינשא עד שיתקיים כגון האומר ע"מ שתתני לי מאתים זוז לא תינשא לאחר עד שתתן וה"ה לאומר ע"מ שתאכלי בשר חזיר וע"מ שתבעלי לפלוני אם לא נתקיים התנאי אינו גט ואינה מותרת לינשא עד שיתקיים התנאי ואם התנאים הם בביטול מעשה כגון ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי וחיי פלוני כיון דלכי מאית מתקיים תנאיה ה"ז כריתות ומשתריא לאלתר וכן ע"מ שלא תינשא לאיש פלוני רמינן עלה בגמ' אי הכי בכולהו תנאי דעלמא נמי לא תינסיב דלמא לא מקיים ליה לתנאיה דאלמא כל כה"ג שריא לאינסובי לאלתר ולא חיישי' שמא תעבור על התנאי ואע"ג דמעיקר דינא הכי הוא החמירו הגאונים ונמצא כתוב בתשובת רבינו האיי ז"ל דלא שריא למעבד הכי לכתחלה משום גדר שלא לפרוץ באיסור א"א ממנהג

הראשונים ותקנתם. ויש בפי' רבינו שלמה ז"ל בענין ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך וע"מ שלא תבעלי לפלוני חילוף ממה שכתבנו ולא נראו לנו דבריו ויש מי שמפרש אי הכי בכולהו תנאי בעלמא נמי לא תינסוב אפי' בקיומן דלמא מינסבא ולא מקיימא ליה לתנאיה ומתכוין בפירושו זה כדי שלא לחלוק בכל התנאים למימרא דלא משתריא בכולהו עד שמקיימא להו ואין הדברים נראין כן מדקתני הרי שהלכה ונישאת לא' מן השוק והיו לה בנים ונתאלמנה או נתגרשה ועברה ונישאת לזה שנאסרה עליו אלמא נשואין הראשונים היתר הוו ולא בעבירה ויש מי שאומר בע"מ שלא תבעלי לפלוני כיון שלא הותרה אצלו בשום ביאה לעולם לא בנשואין ולא בזנות שיורא הוי בגיטא והא ע"מ כחוץ דמי משום דבעינן עד שיתירנה לכל איש ואיש ולדידן לא מכרעת מלתא הכי שהרי התירה להתפיס לו בה קדושי כסף ושטר ואפ"ה מינקט לחומרא בכל האי מלתא טפי עדיף:

דף מד:

כל התנאין פוסלין בגט פי' אם כתבו בתוכו ונ"ל ה"מ בשלא נתקיים התנאי כלומר שחזר בו ובטלו וחזר ומחקו מכתב הגט דהיינו דומיא דמתני' אם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול אבל אם נתקיים אין ע"מ ושאר תנאין פוסלין בכתיבת הגט ובירושלמי גרסי' א"ר יודן בשבטל תנאו אבל אם לא בטל תנאו אף רבי מודה וכל היכא דאמרי כתב הגט על תנאי על הדין אורחא הוא כלומר שלא נתקיים התנאי שהיה בכתיבת הגט והכי מוכח מסוף פ' מי שאחזו דאמרי' התם לימא קסבר ר"י כתב גט על תנאי כשר גבי כתבו ותנו אם לא באתי אלא דהתם איירי בשלא חזר ומחקו מפני שאין התנאי עצמו כתוב בגט אלא הגט הוא שנכתב שלא כדרך התנאי והכא איירינן בשמחל התנאי לאחר כתיבת הגט וחזר ומחקו מן הגט דומיא דמתני' הלכך לא נ"ל פי' ה"ר שלמה ז"ל שאמר פוסלין בגט אם כתבו בתוכו ואפי' נתקיים התנאי וגם לא נ"ל פי' ה"ר אברהם ז"ל שכתב בלשון הזה:

דף מה:

[4]הא דאתקין רב בגיטי מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולעלם לאפוקי מדבעי מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי תקנתא נינהו לשופרא דגיטי להרחיק מן הלעז אבל בדיעבד לא פסלינן ליה לגיטא דהא

[4]חסר כאן מהמאור ונדפס בע"א ושייך לכאן כל הדיבור דשם

רב גופיה הוא דאמר הלכה כר' יוסי הלכך בזה גיטיך אם מתי נמי עבדינן כלישנא קמא דרב הונא דאמר חולצת ודאמרי' נמי לאפוקי מדרבא אמר רב נחמן תקנתא נמי היא לשופרא דשטרא תדע דהא ר"נ פשט ליה לרבא כיון דפסקה פסקה ולא אשכחן מאן דפליג עליה בהדיא ואפי' בשטרות נמי כמה שאפשר לכתחלה מהדרינן בתר שופרא דשטרי' לאפוקי מכל שקלי וטריי ובעיי. והיינו דאמר רב נחשון גאון ז"ל הכין נהגינן במתיבתא בשטרות כתקנת רב בגיטין והרי"ף ז"ל כתב בענין זה במשנה ורבותינו התירוה לינשא ובמס' ב"ב בפ' יש נוחלין שלא כדברינו [אלא כרבנן ולא כר"י]:

דף מו.

כתב בכתב ידו ואין עליו עדים כתב ה"ר אפרים ז"ל הא דאמר מרן לא מסתבר דלרבנן דאמרי כתב בכתב ידו ואין עליו עדים פסול הוא ואפי' נתנו לה בפני מאה עדים קא פסלי והיינו דאיכא בין ת"ק לר"א באין עליו עדים דת"ק סבר אפי' נתנו לה בפני עדים פסול הוא ולא תינשא בו ודאי מדמכשר ר"א באין עליו עדים כלל אלא שנתנו לה בפני עדים כ"ש דמכשיר ביש עליו עד א' ונתנו לה בפני עדים ולת"ק אפי' נתנו לה בפני עדים פסול דעדי חתימה כרתי הלכך הא דאמר רב הונא אליבא דרבנן אפי' שנתנו בפני עדים קאמר כדאיתא לרבנן והוא גופיה לא ס"ל כרבנן אלא כר"א מדלא פליג ד"א אלא בשאין עליו עדים שמעינן דבאין בו זמן לא פלינ אדרבנן אלא לדברי הכל פסול ואפי' נתנו לה בפני עדים לא תינשא בו לכתחלה ואם נשאת לא תצא וכבר ברירנא דהא דפסיל רב בעד א' אפי' איכא עדי מסירה אליבא דרבנן ודקאמר מרן ז"ל נמי דבחדא מינייהו סגיא א"כ מאי עדי מסירה כרתי דקאמר ר"א אף עדי מסירה כרתי מיבעיא ליה אלא ודאי כי היכא דלמאן דאמר עדי חתימה כרתי לא סגיא בלא עדי מסירה והא דאמר ר"א אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם לאו למימרא דלא מצריך עדי מסירה אלא אצרוכי מצריך עדי מסירה בכל גט שבעולם אלא מיהו היכא דהוציאה גט ונתקיים בחותמיו סבר ר"א כיון דמעיקרא צריך עדי מסירה מימר אמרי דמידע ידעי הא מלתא ובעדי מסירה מטא לידה ולא אמרי' דלמא בלא עדי מסירה מטא לידה וכי תימא אי הכי אפי' כי ליכא עדי חתימה נמי הואיל והגט יוצא מתחת ידה לימא נמי בעדי מסירה אמטייה לידה דהא אמרת דמידע ידעי דבעי עדי מסירה היינו דקאמר מרן ז"ל דאי מייתי עדי מסירה אתי בעל ומערער מאי מערער דאמר איהי זייפתיה אבל בדאית ביה עדי חתימה ומתקיים בחותמיו אפי' אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה דהא עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ושמעינן מינה דהיכא דקים לן דבלא עדי

מסירה מטא לידה אפי' נתקיים בחותמיו פסול ולא תינשא בו ונראין דברי הרב הזה ז"ל ואף אנו יש לנו להשיב על הרי"ף ז"ל (והרא"ש הביאו בסי' ז') במאי דקאמר דבחדא מינייהו סגיא לר"א או בעדי מסירה או בעדי חתימה דא"כ קשיא ההיא דב' שטרות היוצאין ביום א' פלוגתא דרב ושמואל בכתובות בפ' מי שהיה נשוי דאוקימנא רב דאמר כר' מאיר ושמואל דאמר כר' אליעזר ואם איתא דר' אליעזר ס"ל עדי חתימה נמי כרתי על מה פליג שמואל עליה דרב ומאי טעמיה ועוד יש לנו ראיה לדברינו מההיא דתנן שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו דאוקמה רב יהודה דלא כר' אליעזר ואם איתא דאית ליה לר' אליעזר עדי חתימה נמי כרתי היכי מתוקמא מתני' כר' מאיר ולא מתוקמא כר' אליעזר ואמאי לא אוקמא בעדי חתימה ודברי הכל ותו לא מידי:

דף נ.

[דף פ"ט ע"א] הא דאמרינן (בנהרדעא) [בסורא] מבטלי קלא. באמתלא היוצאת אפי' מכאן ועד עשרה ימים: